
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 18 13 04 016 5

י. ל. פרץ.

די גאלדענע קייט.

(א חסידישע פאמיליען־דראמע)

אין ווייסען־פערז.

1909.

LIBRARY
AUG 1 9 1999
UNIVERSITY OF TORONTO

די גאָלדענע קייט.

פֶּערְזָאנֶען:

שְׁלֹמֹה.

פִּנְחָס, זיין זוהן.

משֶׁה, פנחס׳עס זוהן, שלמה׳ס איייניקעל.

מִרְיָם, משה׳ס ערשט ווייב.

לֵאָה, } זייערע קינדער.
יוֹנָתָן, }

דְבוֹרָה, משה׳ס צווייט ווייב.

יִשְׂרָאֵל, גבאי.

יְשִׁישִׁים, ערשטער, צווייטער און דריטער.

זְקֵנִים, " " "

חֲסִידִים, " " "

אַ הֵיימִישֶׁער חָסִיד.

אַיין אָרִימֶער חָסִיד.

דֶער עוֹלָם.

ערשטער אקט.

~~1. [illegible] — [illegible]~~
~~2. [illegible] — [illegible]~~
~~3. [illegible] — I [illegible]~~
~~4. [illegible] — [illegible]~~
~~5. [illegible] — II [illegible]~~
~~6. [illegible] — [illegible]~~
~~7. [illegible] — II [illegible]~~
~~8. [illegible] — III [illegible]~~
~~9. [illegible] — III [illegible]~~
~~10. [illegible] — IV [illegible]~~

1. [illegible] — [illegible]
2. [illegible] — [illegible]
3. [illegible] — I [illegible]
4. " — II [illegible]
5. [illegible] — III [illegible]
6. " — V [illegible]
7. [illegible] — [illegible]
8. [illegible] — I [illegible]
9. [illegible] — II [illegible]
10. " — III [illegible]

[illegible]

מרימ'ס צימער אין רבינ'ס הויז. אַלט־פרענקיש־רייך מעבליערט. טישען, טהירען און באלקען — געשניצט און געמאלט. דאס מעביל: אַ קאַנאַפע, פאטער־שטיהלען און בענק אָהן אָנלעגען, ביי די ווענד. אלץ — רויט־סאַמיטען געבעט. אויף די אָנלעגען פון קאַנאַפע און פאטער־שטיהלען — שטיקערייען. פון זילבער־בלעך קינסטליך געבויגענע עסען, מיט קאליערטע וואקס־קירצען, מיט גאָלד־פאַפירלעך געבונדען — אַרום די ווענד. מאַכאָנענע ספרים־שענק; שויבען־שענק מיט גאָלד, זילבער, גלאָז, פאָרצעלייז און קריסטאָל־וואַרג. אויף א קינצינער, בראָנזענער קייט הענגט פון באלקען אַראָב אַ קריסטאָלענער הענג־לייכטער, וואָס קלינגט זעהר מעלאָדיש ביי יעדעם שווערען טריט. שווערע זיידענע פאָרהאַנגען און פאָרטיערען. איבער אַלעס שוועבט אַ פאָעטישער פרויען־געשמאַק. טהירען —רעכטס און לינקס. אין הינטערגרונד — פענסטער. אונטער די פענסטער זעהט זיך אַ שטיל־פערשנייט ווינטער־בילד, וואָס ווערט וואָס א מאָל טריעבער, רוישענדיגער, און צעשפּיעלט זיך, ענדע אַקט אין אַ שניי־שטורם.

מוצאי שבת. אין צימער, וואו עס איז נאָר נישט אָנגעצונדען, ציטערט אַ זילבערנע נעץ, געפלאָכטען פון שניי־גלאַנץ און לבנה־ליכט.

(פאָרהאַנג).

(דאָס צימער איז לער. פון דער לינקער טהיר קומט אַריין)

ישיש 1.

(נעהענדיג אויף-און-אָב, ווילענדיג פערטרייבען די מרה-שהורה).

ש—בת! ש——בת!
עס איז דאָך פאָרט שבת!

(שטעלט זיך אָב קענגען דער טהיר רעכטס, פון וואַנען ער הערט טריט).

האַ? —
און ס'איז נאָך פאַר הבדלה—

ישיש 2.

(אריינקומענדיג).

וועט עס זיין אַוואָך....

ישיש 3.

(נאָכקומענדיג).

אַוואָך!

(צונעהען זיך איבער דער שטוב, מרה-שחורה'דיג פער'חוש'ט).

ישיש 2.

(פערשטעלענדיג ישיש 1 דעם וועג, האסטיג).

אָבער, וואָס איז דאָ געשעהען אַזוינס?

ישיש 3.

(צוקומענדיג).

וואָס איז דאָ געשעהען?

ישיש 1.

(שאָקעלט טיעף־בעדויערענד מיט'ן קאָפּ).

ישיש 2.

(ביטער).

פאַלט פונקט מײַן אײדעם אַ״ין:
זיך גט'ן...

ישיש 3.

שטעלט זיך פונקט דאָס וואַסער ניִשט...
קריִע געהט און קריִע!

ישיש 1.

(וואָס איז צונעקומען צום טיש, שפּאַרט זיך אָן איהם אָן).

זענט איהר, הייִסט עס, מיך מקנא?
וואָס?

ישישים 1 (און) 2.

(צונעהען זיך איבער דער שטוב).

ישיש 2.

(זיך אָבשטעלענדיג פאַר ישיש 1).

אָבער רעד אַ וואָרט!

ישיש 3.

(שטעלט זיך אָב בײי דער צווייטער וויט).

ציִהסט דאָך די נשמה אַרויס!

ישיש 1.

תאָס – ועהעניִשען ...
סאַמע ועהעניִשען!

(פויזע).

ישיש 2.

און פערשטאַנען?

ישיש 1.

מרימ'ל...

ישיש 2.

זי!

ישיש 3.

אַזוי!

זקן 1.

(אריינקומענדיג; באַלד נאָך דער טהיר, ראַסאָרטיערענד).

סוהרים ווילען אהיים
און פאָרכ'טען זיך;
איין אשה אין עזרת־נשים —
הלש'ט!
מען קען זי נישט דערמינטערן...

זקן 2.

(וואָס איז נעקומען הינטער זקן 1).

דאָס בית־המדרש...
אינ'ם השך מורמעלט;
גלייך אַ וואַסער רוישט,
גלייך אַ וואַלד!

(פויזע).

פאַר וואָס מאַכט מען קיין הבדלה נישט?

זקנים.

(נישט בעקומענדיג קיין ענטפער. רוקען זיך אָב צוץ א ווינקעל; לאָזען, איבער דער גאַנצער צייט, פון די ישישים קיין אויג נישט אַראָב).

ישיש 1.

(סון מחשבות אַרויס).

דרעמעלט אַמאָל פאַר הגלשות — אַיין,
ציטערט אויף...
עפענט די אויגען אויף,
קוקט זיך שרעקיג אום און רופט:
אַ רויטע וועלט...
שטעהט זי, מרימל, דערביי —

(מאַכט, פערביטערט, אַוועק מיט דער האַנד —).

זקן 1.

מרימ'לס נאָמען דערמאַנט!

זקן 2.

מרימ'לס נאָמען...

ישיש 1.

(אויספיהרענדיג).

זאָגט זי:
ווי אַ וואַסער וועט זיך גיעסען
יודיש בלוט....

חסיד 1.

(אַריינקומענדיג).

רעדליך שטעהען זיי אין מאַרק,
שרעקען זיך און סוד'ען זיך.
מען עפענט נישט קיין קלייט,
צינדט נישט אָן קיין ליכט!

ישיש 1.

דרימעלט אַיין...
ציטערט ווייטער אויף...

(פחד).

„פלעמליך – זאָגט–ער– פלעמליך פליהען"...

(בימער).

„מיט'ן רויך
וועלען שטעט און שטעטליך געהן"–
זאָגט מרימ'ל....

הסידא.

(אַריינקומענדיג).

עס שלאָגט זיך אַ געוויין אין מאַרק....
אַ יולדת...
וועהען שוין דעם דריטען טאָג....
אַוועקפאַלען אויף אַסכּרה
אַ ילד...

(קנאַקט אין די פינגער).

וואָס וועט זיין?
וואָס וועט זיין?

ישיש 1..

און אַ וואַלד געזעהען....
איין אין־סוף אַ וואַלד....
בוים ביי בוים שטעהען זיי,
מיט די קרוינען פערפלאָנטעט;
צוזאַמענגעפלאָכטענע צווייגען....
און שטעקען די נאַקעטע וואָרצעל קאַפּויר;–
ענג איז זיי...
קומט אַמאָל אויף אַ בוים די צייט,
הייב מיתה ווערט אַ בוים,
פון דער ערד אַרויסגעריסען ווערט ער,
אָבער פאַלען קען ער ניט,
ר'האָט ניט וואו, דער בוים;
הענגען בלייבט דער בר־מנן!

ישיש 2.

מויל און אויערן...

ישיש 3

האָהר און נעגעל...

הײמישער חסיד.

(אריינקומענדיג).

אַ פולער הויף....
אַ געמורמעל, אַ געװײמעל — —

ישיש 1.

און אונטען צװישען די שטאַמען,
לויפען שרעקליכע סודות אַרום
ווי די היות־רעות ...
ברענענדיגע הונגער־אויגען,
רײַסען זיך פון װאַלד אַרױס; —
זאָגט מרימ'ל דערױף:
גזרות...,
קרענק און אונטערגענג....

אַ אָרימער חסיד.

(אריינקומענדיג).

ניטט גוט....

(האַקט אָב).

ישיש 1.

און אין די אויסגעמישטע
צווײַגען פון לעבען און טויט
נעסטען פייגעל שווערע,
שווערע, גרויסע פייגעל ...
היפען זײ,

פון צווייג צו צווייג,
פון בוים צו בוים
און לאַכען,
דאָס איז זייער טהון – לאַכען!

הסיד 2.

(קומט פון רעכטס).

ביים אָרון הקודש,
אין פרוכת מיט'ן קאָפּ אַריינגערוקט,
מיט'ן שוואַרצען,
שטעהט פנחס'ל....
און ישראל צווישען עולם
לויפט אַרום, האַפּט, שנאַפּט
דאָ אַ וואָרט, דאָרט אַ וואָרט
לויפט צו פנחס'לען, פערצעהלט...

(האַקט אָב דערזעהענדיג משה'ן).

משה.

(איז אַריינגעקומען פון לינקס, אַ געל פנים, שרעקיגע אויגען, אונרוהיג-בעטענדיג, זיך אומקוקענדיג, מיט אַ ספר'ל אין דער האַנד).

זקן 1.

(צו משה'ן מיט רוגזה).

וואָס טהוט זיך עס?
וואָס האָט דיין טאַטע, פנחס'ל
מיט ישראל'ן פאַר אַ סודות?
וואָס?

משה.

(וויינערליך).

ד'ווייס נישט, בנאמנות, ד'ווייס נישט!....

ישיש 1.

זאָגט זי, מרימ'ל, ללעג
וּלקלס וועט מען זיין...

משה.

(וואָס האָט אַריינגעקוקט אין ספר'ל ביים שיין פון פענסטער;
זיך בעטענדיג).

לאָזט געמאַך...
— אַלטע יודען, לאָזט געמאַך.
חייניג עצבות,
מרה־שחורה וועניג?

(פון וייטערע שטובען הערט מען א מענליך געוויין).

זקן 1.

— דער ישוב'ניק וויינט.

זקן 2.

— וואַלגערט זיך אַרום, שוין וואָכענלאַנג
קען זיך נישט דערשלאָגען...

היימישער חסיד.

אויסגעדונגען האָט מען איהם די מיהל,
וואַלגערט זיך
מיט ווייב און קינד אַרום אין שניי...
אין מיט'ן פעלד....

חסיד 1.

אַז מען געהט, ווי בלינדע שאָף אַרום,
אַז מען זעהט דעם פּאַסטוך נישט....

חסיד 2.

אַז מען געהט אַרום אין חשך...

חסיד 3.

ס'צוּטערט די הויט אויפ'ן לייב....

(עס הערט זיך אַ ווייבער-געוויין).

זקן 1.

נשים רייסען איין די שוהל!

זקן 2.

פאַר'ן ילד?

זקן 3.

פאַר דער יולדת?

הי'ימישער חסיד.

נישט געקענט דערוואַרטען זיך!

ישיש 1.

וואס האט ערשט צונד דערהערט דאָס געוויין; זיך אויפשטעלענדיג).

פאַר הבדלה רייסט מען איין אַ שוהל?

(בלייבט שוין אַזוי שטעהן).

(ערניץ מאַכען זיך טהירען צו, דאָס געוויין האַקט זיך אָב. פויזע).

מרימ'ל.

(העל-בלאָה געקליידעט, פער'חלומ'ט, נאַכט-וואונדערליכע טריט, קומט צריין, ניקט טרויעריג-פריינדליך אַרום, געהענדיג צום סענכטער).

ישיש 1.

מרימ'ל...

ישישים 2 (און) 3.

(וואָס האָבען זיך ביי איהר אַריינקומען, אויפגעשטעלט, לאָזען די אויגען אַראָב).

זקנים.

(רוקען זיך זעהר אונרוהיג טיעפער אָין ווינקעל אַריין).

הסידים.

(האָבען געוואלט אַרויס פון שטוב. איינער האָט שוין געלעגט די האַנד אויף דער קליאַמקע. בלייבען שטעהן, אויסטערליש פערוואונדערט, מאַכען דערשראָקען, טהייל מורמלען עפּיס).

משה.

(ווילענדיג איבערדרייסען די שטימונג)

וואָס מאַכען, מרימ׳ל,
די קינדערליך?

מרים.

(שטעלט זיך אָב, שאָקעלט מיטליידיג מיט׳ן קאָפּ, נאָך סויזע).

אַיינגעשלאָפען...

(פערקוקט אין פענסטער אַריין).

קינדער ווייסען נישט,
קינדער פיהלען נישט,
ד׳האָב זיי אונטער די קעפּלעך
קישעלעך געלעגט,
שמייכלען זיי....
שרעקליך שמייכלען קינדער....

משה.

(מיט אַ שמילען פאָרוואורף).

מרימ׳ל!

מרים.

(אַרויסקוקענדיג פון פענסטער).

אַ חאָלקען ציהט
פון מערב זייַט אויף אונזער הויז,
לאָזט זיך איבערן הויז אַראָב,
קינדער ווייסען נישט,
קינדער זעהען נישט...

(פויזע. אין צימער אַריין מיט נאָנענדיגער שטימע).

פאַר וואָס מאַכט מען קיין הבדלה נישט?

(לינקס הערט זיך אַ געמורמעל פון אַיין עולם).

אַרומיגע.

(הערען זיך אַיין מיט שרעק).

מרים.

(מיט שרעק און פעראַכטונג).

דער עולם,
דער שוואַרצער עולם —
ברענענדיגע הונגער־אויגען....

אַרומיגע.

(שטימען).

— דער רבי...
— דער רבי —
— דער רבי געהט....

שלמה.

(אַ זעהר הויכער, נראָהער, בלאַסער יוד; אויסער דער שוואַרצער, שפיצינער יאַרמולקע אויפ'ן קאָפּ, פרעס־ווייס געקליידט; אַיין אונגעוועהנליך הויכער שטערן, אונגעוועהנליך גרויס געעפענטע אויגען; מיט אַ קינדיש־נאַיוועז שמייכעל איבער'ן אַיינגעשרומפענעם פון צער פערגליווערטען פנים קומט אַריין).

עוֹלָם.

(בעווייזט זיך אונטער איהם זײַן טהיר).

פּנחס (און) ישראל.

(פאַר'ן עולם).

שלמה.

(זיך אומקעהרענדיג).

ניין....
שלמה מאַכט —
קײַן הבדלה ניש'....

עוֹלָם.

(ציהט זיך וועהרענד סאָלגענדען אַלמעליג צוריק, צולעצט פער־
מאַכט ישראל אונטער זיך די טהיר).

מרים.

(רוקט צו שלמה'ן אַ פּאטער־שטוהל).

היימישער חסיד.

— רבי!
עס פאַלט דער עולם פאַר שרעק
אויפ'ן פּנים....

שלמה.

אָנשפּאַרענדיג די האַנד אויף דעם פּאטער־שטוהל).

אײן עוֹלם...
דער עוֹלם....
צוויי, דריי, פיער....
פינף מנינים קליינע, קליינע יודעלעך....
איינגעשרומפּענע,
קליינינקע
יודעלעך....

קומען,
קלאַפּען אָן בײַם צדיק....

(טאָן-ענדערונג: צער).

געפּרוּװירענע נשמה'לעך....
הערצעלעך....
צום נר תּמיד קומען זײ,
שטעלען אױף די הענדטעלעך:
אַ פונק! אַ פונק!
אַ נדבה'לע,
אַ מופת'ל....
אַ נס, אַ װאונק פון יענער זײַט!
און יעדעס װיל פאַר זיך,
פאַר זיך,
פאַר אײגען װײַב און קינד,
פאַר אײגען הױז־געזינד....

(פּױזע).

און דאָ — צװישען טױט און לעבען
װאַקעלט זיך אַ װעלט!
אַ װעלט זינקט אין מרה־שחורה אײַן,
אַ װעלט!

(פּױזע).

מרים.

(אין דער שטילקײט, אױס פענסטער פערקוקט).

עס ציהט זיך, ציהט דער װאָלקען שװאַרץ....
אַ שװאַרצער פױגעל שפּרײט
שװאַרצע פליגעל אױס....

שלמה.

אין שװאַרצען אָנגעטהאָן,
אין שװאַרצען אײנגעהילט,

דִי נשמה פוּן דעֶר וועֶלט,
דִי שכינה בּרוּמט,
אוּן וויִינט, טרוֹיעֶרט...
אוּן ס׳צאַפּעֶלט,
אִין אֵייגעֶנעֶם בּלוּט פעֶרטרוּנקעֶן,
ס׳האַרץ פוּן דעֶר וועֶלט!

(אויסגלייכענדיג מיט אויסגעשטרעקטער האנד).

אויסגעֶלעֶזט פוּן פּיַין אוּן שרעֶק
מוּז וועֶרעֶן — —
דִי וועֶלט!

(טאָן-ענדערונג).

אִיך מאַך קיַין הבדלה נִישט!

מ ר י ם.

צאָרנִיג בּרוֹינט דעֶר וואָלקעֶן זִיך....
אַ צאָרנִיג בּרוֹינעֶר הִימעֶל קוּקט אַראָפּ....
אוּן זיִי שמיִיכלעֶן דאָרט,
קִינדעֶר זעֶהעֶן נִישט!

ש ל מ ה.

(ביטערער).

בּרוֹגזט זיך דעֶר הִימעֶל!
פאַר וואָס מאַכט עֶר, שלמה׳לעֶ,
קיַין הבדלה נִישט!
אָנגעֶפּלוֹיגעֶן זעֶנעֶן דאָך
נשמה׳לעֶך,
צוּרִיקגעֶרוּפעֶנעֶ פּקדונות׳לעֶך....
צִי האָבּעֶן זִיך דִי טיַיבּעֶלעֶך
אִין דעֶר נִיעדעֶר נִישט בּעֶפלעֶקט?
צִי פעֶהלט נִישט הִעֶ׳ם אַ פלִיגעֶלעֶ?
נִישט אוֹיסגעֶצוּפּט אַ פעֶדעֶרעֶל?
בּעֶקוּקעֶן מוּז מעֶן זיִי!

און צו משפט'ן גרייט
שטעהט דאָס בית־דין של מעלה...
אין עטרות גאָלדענע,
קרוינען רייןבּריליאַנטענע,
און זיי ווילען זעצען זיך
משפּט'ן און פּסק'נען...

(באַרמהערצינ).

און די נשמה'לעך — —
פלאַטערן...
ס'ציטערן די פקדונות'לעך...
מאימת יום הדין!
מאימת יום הדין!

(טאָן-ענדערונג).

ציטערט נישט,
פלאַטערט נישט!
שלמה'לע מאַכט קיין הבדלה נישט...
מען וועט נישט — משפט'ן!

(דערשראָקענע פּויזע).

מרים.

ווינטען בלאָזען,
יאָגען זיך, טרייבען...
אַרום הויז טרייבען זיי...
אַרום הויז...

שלמה.

בּעס'ט זיך, הייסט עס ס'גיהינם,
שיקט זיינע שליחים אַרוים!
שוואַרצע פייגעל פלאַטערן אַרום אין ווינד,
דער שוואַרצער הונד אויף דער קייט דאָרט
וואַרפט זיך!

שבּת קודש איז אַריבּער,
דער ס מ ב ט י ו ן שלאָגט
און שלמה האָט זיך אײַנגעשפּאַרט,
הבדלה מאַכען, — ווייל ער נישט!
קעסלען — אונטערגעהייצט;
קאָכען זיי,
זידען זיי...
רויכיגע פלאַמען הייבּען זיך, וויקלען זיך,
פּעטע, בּרענענדיגע כמאַרעס...
„קומט צוריק, רשעים,
„אויף שרעק און פּיין,
„אויף יסורים רעים,
אויף ענוים קשים...
„פאַר וואָס קומט איהר נישט צוריק?"
און די אָרימע נשמה'לעך,
די פערפלעקטע, די פערזינדיגטע, —
אַז שבּת קודש לעשט זיך אויס,
ווייסען זיי
און ציטערן...
און ציעפּען זיך
און כאַפּען זיך...
מיט די שוואַרצע פליגעלעך,
מיט אויסגעצופּטע פעדערלעך
צו די נעפּאַליך
און קלאַמערן, קלאַמערן זיך
מיט די צאַפּעלדיגע הערצעלעך
צו די וואָלקענדלעך,
און ציטערן...
ציטערן!

(טאָן-ענדערונג).

ציטערט נישט!
צאַפּעלט נישט...
פליהט אייך, פראַנק און פריי אַרום —

וואו איהר ווילט,
וואו אַ ווינטעל טראָגט — —
איך מאַך קיין הבדלה נישט!

אַרומיגע.

(אין שרעק).

— און וואָס וועט זיין?
— רבי, וואָס וועט זיין?

שלמה.

שבת זאָל זיין, — שבת!
מיט צוואַנגען האַלט איך שבת איין!
נישט געפּסק׳נט, נישט געשבראָכט!

(פּויזע).

עס הענגט אין דער הייך דאָרט אַ וואָג,
פאַר׳ן כסא הכבוד...
וויעגט זיך, וויעגט זי זיך די וואָג...
ס׳צינגעלע צאַפּעלט, צאַפּעלט...
אַ מצוה׳לע טהוט אַ יוד
און — איין עבירה׳לע...
שטעלען קען זי זיך נישט...
נישט כולו חייב,
נישט כולו זכאי —
צאַפּעלט זי...
און אֵל רחום וחנון קוקט...
העלפען קען ער נישט...

(פּויזע).

און זיצט ער משיח,
אין די טויערן פון רוים
און וואַרט:
געהן קען ער נישט...

די וואונדען היילען זיך נישט...
ער בינדט זיי אויף,
ער בינדט זיי צו —
און געהן, לעזען אויס די וועלט
קען ער נישט!
און קיין כח צו ווארטען, איז נישטא...
אין מרה־שחורה זינקט אריין די וועלט!
(אויפשטעהענדיג).
אויסגעלעזט מוז ווערען די וועלט!

ארומיגע.
(אין שרעק).
— ווי אזוי, רבי, ווי אזוי?

שלמה.
שבת זאל זיין!
שבת!
נישט געאקערט,
נישט געזייהט,
נישט געבויט און נישט פערדינט...
נישט געהאנדעלט, נישט געוואנדעלט...

הימישער חסיד.
חרוב זאל ווערען די וועלט?

שלמה.
חרוב זאל ווערען די וועלט!
און מיר —
מיר שבת'דיגע,
מיר יום־טוב'דיגע,
מיר נשמה־יתרה'דיגע יודען,
וועלען איבער איהרע חורבות געהן...

מרים.

וואו אַהין?
רבי, וואו אַהין...

שלמה.

צו איהם, צו איהם!
זינגענדיג און טאַנצענדיג וועלען מיר געהן
צו איהם!

(פויזע. עקסטאַז).

זינגט מיט מיר!
טאַנצט מיט מיר!

(זינגט, טאַנצט אַרום זיך, דער הענגעל-לייכטער הויבט אָן קלינגען).

ישישים.

(געהמען זיך אָן ביי די הענד, שטעקען אויס די פרייע הענד צו די זקנים, און טאַנצען, אַז זיי קומען נישט צו, אַ נישט פערשלאָסען רעדיל).

חסידים.

(רוקען זיך שטיל אַרוים).

משה.

(קוקט אויף אַלעם אַבוועזענד).

מרים.

(כאַפּט ביי שלמה'ן איין אַראָבגעלאָזטען עק פון גאַרטעל, טאַנצט אַרום איהם פער'חלומ'ט, עטוואָס גליקליך-פערשעמט, ווי כלה-טאַנץ).

(דער הענגעל-לייכטער קלינגט אליץ שטאַרקער).

שלמה.

(מערקט עס נישט, שטעלט זיך זעלבסטשטענדיג אָב).

און אַזוֹי!
אַזוֹי גײען מיר,
זינגענדיג און טאַנצענדיג...
מיר גרויסע, גרויסע יודען,
שבת־יום־טוב׳דיגע יודען,
די נשמות פלאַקערן!
פאַר אונז, וואָלקען — שפּאַלטען זיך!
הימלען — פראַלען ד׳טויערן אויף!
אין ענן הכבוד שווימען מיר אַריין!
צום כסא הכבוד צו,
צום כסא הכבוד צו!
אויפ׳ן אבן שיש טהור
שטעהען מיר!
און מיר בעטען נישט,
און מיר בעטלען נישט,
גרויסע, שטאָלצע יודען זענען מיר!
מיר זאָגען איהם:
לענגער וואַרטען נישט געקאָנט!
שיר השירים זינגען מיר,
זינגענדיג, טאַנצענדיג גײען מיר!

מרים.

(לאָזט אָב דעם נאַרמעל, לענט זיך די הענד אונטער׳ן קאָפּ. בוינט איהם עטוואָס אַרונטער, מיט שטראַהלענדיגע אויגען, קלאָר־נעם־קלאָר, מיט׳ן טראָפּ).

ישקני מנשיקות פיהו!
כי טובים — — דודיך — — מיין!

(סויזע. שטילער אונבעוועגליכער עקסטאַז).

ישראל.

(אריינקומענדיג פון א ליכטיג צימער).

גוט. וואך, יודען!

שלמה.

(פאלט אויף דער שטוהל).

ניִשט דערלאזט!

(שטעהט אויף).

(מיט פלוצלינגער מאכט).

ווער האט מורד במלכות געווען?

ישראל.

(קאלט שניידענדיג).

רב פנחס'ל....

שלמה.

(מיט שטייגענדער שרעק).

מיין זוהן,
מיין שווארצער זוהן...

(ציהט זיך אונטערוויילכטס צוריק צום פינסטערן צימער. וואק-קעלט זיך).

מרים און ישישים.

(לויפען צו, שטיצען און פיהרען איהם ארויס, בשעת ווען אויף דער שוועל פון ליכטיגען צימער בעווייזט זיך פנחס שוואדך געקליידט, אנגערוקט און גערט פאמעליך נור פעסט און מיט א שטאהלערנעם בליק צום רבינ'ס שטוהל צו).

משה.

(פאלט דערשראקען אויף א שטוהל).

שלמה. מרים. ישישים.

(אָב).

זקנים.

(וואס זענען נאָכגעגאנגען, שטעלען זיך אָב אויף דער שוועל, און קעהרען זיך אונרוהיג אום צו פנחס'ן. פון נערידער גע-וועקט, בעווייזען זיך).

לאה און יונתן.

(און בלייבען פערציטערט ביי דער טהיר).

מרים.

(געשריי פון פינסטערן צימער).

אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר!

(בעוועגונג).

משה.

(פאלט צו זאמען).

לאה.

(האפט אָן יונתן ביי דער האַנד).

חסידים.

(וואָס זענען געבליבען צושראָקען אין ווינקעל, ריהרען זיך, ווילען לויפען נאָך אַ דאָקטאָר).

פנחס.

(פאַר דער שטוהל שוין).

קיין דאָקטאָר!

(דערשראָקענע פויזע).

יונתן.

(רייסט אויס זיין האַנד פון לאה'ס; רוקט זיך פון איהר אָב).

ישראל.

װעצט אײך, רבי!

זקנים (שװאַך און) חסידים (שטאַרקער):

װעצט אײך, רבי!

פארהאנג.

צווייטער אקט.

דאָס זעלבע צימער, נאָר אָבגעלאָזט;

עס איז צוגעקומען אַ שוואַרצע סאָפע ביי'ן אַ וואַנד. דער הענג־לייכטער פעהלט. אין מיטען שטוב שטעהט אַ קיך־טישעל, אויף וועלכען מען האָט נאָר וואָס אַראָבגענומען דעם הענג־לייכטער.

צעוואָרפענע אַראָבגעפאַלענע קריסטאָל־פּריזמען.—

חסידים.

(טראָגנען אַרויס און פון ווערענדע אַראָב דעם הענג-לייכטער).

מרים.

(געעלטערט, קרענקליך, קוקט, האַלב ליגענדיג אויף דער שוואַרצער סאָפע דעם הענג-לייכטער נאָך. הערט זיך שטערצליך צו צו זיינע לעצטע קלאנגען).

משה.

(קוקט אויף מרים'ן אונבעהאָלפען).

וואו איז לאה, וואו איז לאה?

יונתן.

(לאָזט אַראָב דעם קאָפּ איבער'ן ספר).

הייִמישער און אָרימער חָסיד.

(אַרויסגעהענדיג מיט די צונויפגעקליבענע פּריזמען, פאַרביינע-הענדיג פאַר מרים'ן).

— ער זאָל לעבען האָט געהייסען —
— מען מוז פאָלגען ...

(אָב).

מרים.

אַליץ, וואָס האָט פאַרב און קלאַנג,
אַליץ וואָס דערמאַנט אָן יענעם ...

משה.

אליץ ... אַליץ ...
און נאָר געשטראָפט ....

יונתן.

(אויפשפּרינגענדיג).

פוּלי! זכאי וויל ער!

מרים.

(מיטלײדיג אויף יונתן).

אָרימער אומריה,
צווישען ליכט און שאָטען,
זיידען און עלטער־ווײדען...

ישיש 2 און 3.

(בעווייזען זיך אויף די וועראַנדע־טרעפ. נעהען זעהר לאַנגזאַם, מיט אַראָבגעלאָזטע ברעמען, ווי בלינדע אויף אײן אויסגעטרע־טענעם וועג. קומען אַריין).

משה.

(גיעהט זיי עטליכע טרים אַקעגען).

שלום עליכם....

(בלייבט שטעהען מיט דער אויסגעשטרעקטער האנד).

די ישישים.

(מערקען עס נישט. שטעלען זיך אָב פאר מרים'ן, זיך פער־ענפערענדיג).

צוויטער ישיש.

— נו, וואָס....

דריטער ישיש.

(ענדיגט).

— כצאן בלי רועה?

מרים.

(אונרוהיג).

וואו איז...

ישיש 2.

ר'אָט'ן געשטראָפט ...

ישיש 3.

(גלייכצייטיג, אראָבלאָזענדיג דעם קאָפּ).

ני̇שטאָ....

(פויזע).

וואָס הערט זיך דאָ?

משה.

שליידערט רבנים פון די̇ שטי̇הלען אַראָב.
צוואָגט רבנים און שוחטים,
ווי̇ פלעווי̇ס דער ווי̇נד.
ברענגט צו בעטעל-ברויט עשירים,
בעלי-בתים — צו נע ונד!
פּאַכט אַ פייער פון מחלוקת,
פערברענט קהלות און שטעט....

ישיש 3.

(אָנהאַפּענדיג ישיש 2 ביים גאַרטעל; זעהר אונרוהיג).

קום שלום נעמען, קום ...

(אָב).

לאה.

(קומט אַריין פון דרויסען, וויל צולויפען צו דער מוטער; בע-מערקט דעם קיך-טיש. דערנאָך — אַז דער הענג-לייכטער פעהלט. אויסגעשריי).

מאַמע!

משה.

(ביטער).

ער האָט געהייסען!

(פויזע).

מרים.

(פערענטפערט זיך).

אַלע גיבען זיך אונטער, אַלע!

לאה.

(טראָציג).

נישט אַלע!

(פויזע. בעדויערענד).

מענשען אָהן ווילען...
אין שאָטען איינגעהילטע,
אין נעפּיל פערוויקעלטע,
פערגליווערטע אין שרעק און פּיין...

(נאָך א בליק דורכ'ן פענסטער).

און דאָרט...
אַ הימעל — פריי,
לייטזעליג אויפגעשמייכעלט...
די ערד — יונג, צושטראַהלט....
אָפען...

יונתן.

(ניפּטיג).

די נאַטור!
אַזוי זאָגט ער דאָך: די „נאַטור"...
און געזעץ...

משה.

(דערשראָקען).

ווער? וואָס?

מרים.

שלעכטע נביאות זאָגט מיר דאָס האַרץ...

לאה.

(האַלב אַרויסקוקענדיג פון פענסטער).

נביאות... חלומות...

משה.

אָבער וואָס בעטײַט עס, מרים?
בין איך קײן טאַטע נישט?
ביסט דו קײן מאַמע נישט?
פאַר וואָס ווײַס'מיר נישט....

מרים.

איך בין צו אַלט...

(מיט אַ וועהמיטיגען בליק צו מרים'ן).

און דאָס איז צו יונג...

ישראל.

(אַרײַנקומענדיג פון רבינ'ס שטוב. דראָהענדיג).

וואו ביסט'ו געוועזען, לאה?

(אומרוהיגע פויזע).

לאה.

(מיט פלוצלונג-פעסטען בעשלוס).

מאַמע,

דו װעסט קײן קרבן אויף זײער מזבח נישט זײן!
נישט אויסגעה'ן אָהן הילף, װי יענער...
(פעכטער).
ד'האָב דיר דעם דאָקטאָר בעשטעלט!

משה—מרים
(גלײכצײטיג מיט שרעק).

טאָכטער!

מרים.

קעגען װעמען שטעלסט דו דיך, טאָכטער...

משה.

אַ שעפּאַלע קעגען אַ לײב!

יונתן.

(אין האסטיגער פערצװײפלונג).

לאָז'ם נישט אויף די אויגען, מאַמע,
טאַטע, לאָז'ם נישט איבער דער שװעל!
ישראל!
טהיר און טויער פערמאַך,
פעררינגעל...

(צו אלע ארום).

אַ כשוף־מאַכער איז ער!
לעגט קוילען האַלבע צוזאַמען,
נישט איבער־צו־רײַסען!
זומער, אין שטוב מאַכט ער שנײ!
און אַ סיני װיל ער מאַכען,
מיט דונערן און בליצען...

(ישראל ראַש אָב).

און לײקענט אין הימעל —
נאָר שטערן פערהאַן,

*

אַזױנגע ערדען...
און קײן נסים...
און קײן תּפלה העלפט...
נאָר געזעץ...

(פאלט אויף א שטוהל, פערשטעלט זיך דאָס פּנים, שלאָכצט).

מ ש ה.

(ציטערט).

מרים, מרים,
עס זענען דאָך אונזערע קינדער...

(פויזע).

י ו נ ת ן.

נעמט אװעק די הענד פון פּנים. פול הרמה).

לאה...

(נישט בעקומענדיג קײן ענטפעה, מיט אונטערטעניג געבעט).
לאה...

ל א ה.

(קעהרט זיך צו איהם האַלב אָב פון פענסטער).

װאָס, אָרימע ברידער...

י ו נ ת ן.

מען האָט מיר אַ חלום געװיזען...
דעם בעל שם׳ס אײניקיל
האָט מען אַ חלום געװיזען,
געװאָרענט! —

(איבערטריבען פעסט).

איך בין אין הימעל געװען!

(טראַכט).

לאַכסט נאָך נישט, לאה?

לאה.

(קערט זיך אין גאַנצען אום צו יונתן).

ניין ...
פערצייל דיינע הלומות, אָרימער ברודער...
אַז דו פערצייהלסט,
טהוט זיך פון דיר
דעם זיידענס שווערער וואָלקען אָב ...
דו פערצייהלסט אַזוי שען ...

יונתן.

(וויזיאָנער).

אין הימעל בין איך געוועזען ...
אַלץ אַרום איז מערמיל־שטיין —
פריש געפאַלענער שניי — —
אַזוי העל, אַזוי קלאָר, וויַיס אַרום!
און שטילע, ווייסע, זילבערנע נעפּעלעך,
פורפור און גאָלדען געזוימטע,
ציהען זיך, שווימען; וויקלען זיך און שוועבען,
מיר איבער׳ן קאָפּ...
הויך, הויך איבער׳ן קאָפּ...
און אינערוויינינג, אין די נעפּאַליך
ציטערן, שימערן, בליצען אויף און אָב,
פליהענדיג אַרום, אַרום
שטערנדליך — —

(פּאָן־ענדערונג).

אויף אַ בעלעמער בין איך געשטאַנען.
אויך לבנת הספיר —
קלאָר, וויַיס־שטראַלענדיג —

משה.

דאָס דערלעבט אַ קינד!

לאה.

צוריק עלטער־ווײַרע!

מרים.

זײַנע אויגען...
שטילע, פערחלומ׳טע טױבען...

יונתן.

טױבען?... טױבען...
פליהען אַרױס פון מערמעלשטײַן...
זילבערװײַסע טױבען,
פריש געפּאַלענער שנײ...
און װי שטערן די אײגעליך....

משה.

דאָס בעטײַט?....

מרים.

(צונעצוינען).

דער װאָלקען האָט זיך אָבגעטהון,
דער שטערען בלאַס,
הימעל־בלאָהע, טיפע אויגען
מײַן נשמה באָד זיך אין זײ....
פערצײַהל, קינד, פערצײַהל...

יונתן.

לײַטזעליג זיסע טױבען!
אַרום, אַרום מיר פליהען זײ,
און ריהרען זיך אָן אָן מיר,
פליהענדיג,
אָן די קלײדער,
אָן די באַקען

און גלעטען מיך....
אַרום בלויזען האַלז און קושען מיך....
און פליהען אפער,
און קוקען מיר אין ד'אויגען אַריין,
און ברומען,
און רוימען מיר אין ד'אוירען איין —

מרים — לאה.

וואס? וואָס?

יונתן.

„גלייב... גלייב... גלייב...."

לאה.

(ווענדט זיך אָב).

משה.

אמונה מוז האָבען אַ יוד....
וואָס ווייסען מיר?
מיט אַ גראָשענדיג ליכטעל געהט מען אַרום
אין אַזאַ חשך....

יונתן.

(מיט פלוצלינגער שרעק).

ד'העך טריט,
צחיי קומען אָן...
ד'וויל נישט זאָגען ,ווער!

לאה.

(נעביעטענד).

זאָג!

יונתן.

זי און ער...

משה.

הער?, הער?

יונתן.

ער—
אַ מענש אַ קיזעלשטיין,
בליץ פון הלפים אין אויג;
זי — אַ מעסער אין האַנד...

(צו לאה'ן, אויסער זיך).

וזי קומט צו דיר אַ מעסער?

מרים.

פון וינען אַראָפּ?

יונתן.

(ציטערט).

שנייד, זאָגט ער דיר,
וז פאָלגסט!
מאַכסט מיט'ן מעסער אַרום,
ס'בליצט — אַ פייערדיג ראָד...

(פאַן-ענדערונג).

און די טויבען,
די, וואָס פליהען אויפ'ן מעסער אָן,
פאַלען.....
געשאָכטען פאַלען זיי...
בלוט אויפ'ן מערמעלשטיין,
הייס בלוט,
און אין בלוט פערגעהען זיי,

און פערגעהענדיג, ברומען זיי:
„גלייב... גלייב... גלייב...

דאָקטאָר בערגמאַן.

(וואָס איז פאַר א ווילע אַריינגעקומען).

דעקלאַמירערסט?

יונתן.

(אויסער זיך פאַר צאָרן און שרעק).

זיידע!

(פויזע. משה ציטערט, מרים — פערגליווערט אין׳ שרעק. לאה ציהט זיך צו בערגמאַנען, אונבעוואוסט זוכענדיג הילף. יונתן— אָבוועזענד).

(עס דערהערען זיך טריט: עס בעווייזען זיך: פנחס. פון ישראלין בעגלייט. אונטער זיי — חסידים, צום וועג געקליידט).

פנחס.

(צו די לעצטע זיך אומדרעהענדיג).

שוין געזעגענט,
אומזיסטע רעד.
מיט שרעק זייט איהר געקומען,
אין שרעק געהט אייער וועג....
כלו זכאי מוז זיין!
איך לייטער די וועלט, ווי זילבער,
מיט פייער — זאָגט גאָט.
ווינטען האָב איך אויף איהר געשיקט,
אַלע עקען אָנצוהאַפען,
אויסשאָקלען די זינד....
און זינדיגע, — ווי דערנער
מוזען אויסגעריסען ווערען, —
געהט!

(חסידים אָב אין שרעק).

חער האָט גערופען?

(קוקט זיך, נישט בעקומענדיג קיין ענטפער, אום; בעמערקט דאָקטאָר בערגמאן, צו משה'ן, אונרוהיג, פערוואונדערט).

חער איז דער?

משה.

ד'ווייס ניִשט... טאַטישי, ד'ווייס נישט...

בערגמאַן.

דאָקטאָר בערגמאַן, צו דיענסטען....

לאה.

מײַן חתן, זיידע,

יונתן.

(צום זיידען צופאלענדיג).

שטראָף זי ניִשט, זיידע,
מיט'ן בליק נישט פערברען!
פער'כשופ'ט האָט ער זי,
אין נעץ אַריינגעצויגען....
אויף איהם גיִעס אוים דײַן צאָרן,
אויפ'ן מסית ומדיח...

פנחס.

(מיט שטוינענדער שרעק).

ווער ביסט דו, ווער?
ווער האָט זיך אין דיר פערשטעלט?
דער שטן ביסט'ו,
סם אַליין?
היִלסט דיך גוקט זיין?

(סאָן-ענדערונג).

גאָט,
איך האָב דײַנע מלחמות געפירט,
דײַן גאָרטען פון דערנער גערייניגט,
געהייליגט דײַן נאָמען,
און דאָ
האָט זיך אַרײַנגענאַרט
דער הונגעריגער וואָלף,
און דאָס שעפעלע,
דאָס ווײַססטע,
דאָס קלאָרסטע, דאָס רייִנסטע
פערצוקט ...
און דו האָסט דערלאָזט,
און דו שווײַגסט...

(פויזע).

(עס נענעהנט זיך. אַ גערודער).

עולם.

(בעווייזט זיך אונטער די פענסטער).

ישיש 2 און 3.

(קומען ראַש אַריין, איינעם דעם צווייטען איבעריאָגענדיג. אויס־
האפענדיג פון מויל — קייכענדיג).

— רבי...

(אויס'ן עולם).

— זיי האָבען מורא צו זאָגען ...
— אַ שלעכטע בשורה ...

עולם.

(בעווייזט אין טהיר).

— רבי, עס ברענט!
— עס געהט אַוועק די שטאָדט מיט'ן רויך!

— אויסגעטריקענטע ברונען ...
— קיין האַק, קיין אַייזען ...
— עס שלײַדערט דער ווינד
פון דאַך צו דאַך די פלאַמען ...
— פײַערדיגע שלאַנגען ...
— ראַטעווית, רבי!

לאה.

דאָס קען ער נישט!

בערגמאַן.

ניין!

עזלם.

(רייסט זיך אַריין).

פון דיר, אפיקורס, קומט דאָך עס!
פון דײַן הויז קומט די פלאַם,
פאַר דײַנע זינד!

משה.

(רעזיגניערט).

געשטראָפט!

מרים.

(פערבליפט).

אַ נס?!

יונתן.

הייליג איז דער ווידע!

פנחס.

(הייבט אויף די הענד צום הימעל).

ד'דאַנק דיר, גרויסער גאָט,

גֶעהֶערט מײַן געֶבֶעט,
אויסגעֶפּיִהרט מײַן קְרִיעג!

בּעֶרגמאַן.

(קאַלט).

אִיך בּיִן אַסעֶקורִיערט!

עולם.

(רייסט זיך צו בערגמאַן מיט די פויסטען).

אפיקורס!

לאה.

פינסטעֶרעֶר עולם, האַלט!
אַ וואַרעֶ מאַך!
לאָז דורך דיִ מעֶנשעֶן פון ליִכט,
וואָס געהעֶן אִין ווײַטעֶן
וועֶג צום ליִכט!

(אָב מיט בערגמאַן נעאַרמיט; אין טהיר).

מאַמעֶ, זײַ געֶזונד!

עולם.

(פערשטיינערט).

פּנחס.

(וואַקעלט זיך, צום פאַלען).

פאָרהאַנג.

דריטער אקט.

דעם רבינ'ס צימער. מעבליערט ווי א קליין בית-המדרש'ל. רעכטס: אַ ווערענדע אין נאָרטען אריין. אין הינטערגרונד — פענסטער. לינקס: אַ טהיר אין בית-המדרש אריין. דערנאָך אַיין אָרון־קודש איבער אַיין אָפען שענקעל אָנגעפאַקט מיט סליחות, שומרות א. ד. ג. ספרים-שענק געשויבטע און אָפענע; עסען מיט געוועהנליכע נור כשר'ע ליכט אַרום די וואנד. אין מיט שטוב, אונטער אַ מעשענעס, זיעבען-רערענדיגען הענגעל־לייכטער — א שולחן. דארויף עטליכע פאאר מעשענע לייכטער. דערביי רעכטס א רבי־טישל מיט אַ כלי־כתיבה, פאַפיער אויף קוויטלעך און דערגלייכען. אַ סאטער־שטוהל פאַר'ן טישעל, מיט'ן אָנלעהן צו דער ווערענדע. די הויפט־

פאַרב — גרוּה. אַ טריעבער נאָכמיטאָג. אָפענע פענסטער.

(פון בית־המדרש הערט זיך משה׳ס קול. מרים, געלמערט און געכווינען, זיצט ביים טיש און הערט זיך איין, נישט גלוי־בענדיג איהרע איינענע אויערן).

ישראל.

(קוקט אריין, עטוואס אפענלאָזענדיג די טהיר, מיט אַ בשורה).

רבי׳צין, אַ ישועה!

(טרעט אָב מרימ׳ן דעם וועג).

מרים.

(נעהט צו דער טהיר, קוקט אריין, קעהרט זיך צו ישראל׳ן, פערמאַכענדיג אונטער זיך די טהיר, נאָך נישט פעליג איבער־צייגט).

שטעהט אויפ׳ן בעלעמער —

ישראל.

(מיט נצחון).

און רעדט!
און אַזוי האַרציג,
טויבען פליהען איהם פון מויל —

מרים.

וואָס איז געשעהן?
אַזוי איבער נאַכט?

ישראל.

דער קבוץ!
פון אַלע עקען־וועלט
יודעליך געקומען,
חסידימ׳ליך!

האָט זיך יעֶדעֶס הסידל
אין האַרץ אַ פֿינטאַלעֶ, אַ פֿינקאַלעֶ...
געֶהמעֶן זיך די פֿונקעֶן צוזאַמעֶן
און גיעסעֶן, שמעֶלצעֶן זיך צוזאַמעֶן,
ווערט אַ זון!
אויפ׳ן צדיק׳ס קאָפּ די קרוין...
נישט איבּעֶרגעֶריסעֶן, גיין
די גאָלדעֶנעֶ קייט...

מרים.

וואָס פֿאַר אַ קייט?

ישראל.

צנתרא דדהבא
בּיז׳ן בעל שם די קייט,
די גאָלדעֶנעֶ קייט!

יונתן.

(שטאַרק בּעוועגט, פֿון בית־המדרש אַרויס).

מאַמעֶ,
געֶה אין עזרת נשים, מאַמעֶ....
העֶר זײַן קול,
זעֶה, ווי די שכינה בּליהט
איבּעֶר זײַן קאָפּ!

(מרים פֿאָלגט).

(אין דרויסען ווערט העלער).

(צו ישראל).

די זון, די גאָלדעֶנעֶ זון!
דורכגעֶבּראָכעֶן דעֶר וואָלקעֶן;
געֶפּלאַצט האָט דאָס אײַז,
צוגעֶגאַנגעֶן איז דעֶר שניי—

הערט – טײַכען ריזלען,
שטראָמען יאָגען –
פון די בערג, פון די העכסטע בערג....

(אין בית המדרש ווערט פלוצלונג שטיל).

ישראל און יונתן.

(לויפען צו דער טהיר. פון שטילקייט ווערט אַ געמורמעל).

ישראל.

(וויל ארייננעהן אין בית-המדרש).

יונתן.

(נאָך איהם. אויף דער שוועל בעווייזט זיך)

משה.

(מיעד, בלאס, צושראָקען – זיי לאָזען איהם דורך. פון בית-המדרש וויל אַריין אַיין עולם).

ישראל.

(שטופט זיי צוריק. פערמאכט די טהיר; ווערענט)

יונתן

(פיהרט דעם שוואַכען פאָטער צו דער פאטער-שטוהל ביים קוויטליך-טישעל).

משה.

(צענערט).

ניין, ניין...

(פאַלט דאָך מיעד אויף דער שטוהל).

(נעהמט אונווילקירליך עטליכע קוויטליך, לעזט זיי מיט שמאַרע אוינען, האַלב וויינענדיג).

בנים...
בנים זכרים....

פרנסה...
ווײַטער פרנסה...
רעגען.... שניי...

(ציהט אוים די אַנדערע ציטערינע הענד).

גענומען אַ יוד, אַ שוואַכען,
געלעגט אין האַנד אַרײַן די שליסעל,
פון שפע, פון רעגען און שניי —
ד'קען נישט דערטראָגען...
גענומען אַ יוד אַ שוואַכען:
פיהר אַ וועלט,
רעד צו דער וועלט...

יונתן.

אין אָנהייב דאָך טאַטע...

משה.

(ביטער).

אין אָנהייב...

(פויזע).

געמיינט, עס קומט צוריק
דאָס אַמאָליגע,
דאָס שטראַהלענדיגע זיסע...
דער עולם אַרום אין טליתים,
ווי מלאָכים ווייסע,
אויגען — שטראַהלענדיגע,
בינטען שטראַהלען פון אמונה,
פון בטחון, פון גלויבען אָן מיר,
מיט מסירת נפש צו מיר,
צו בעל־שם'ס אײַן אייניקעל....
זאַפּט דאָס האַרץ די שטראַהלען אײַן און וואַקסט,
און בליהען הייבט עס אָן, דאָס האַרץ,
און עס יאָכצט דאָס האַרץ: איך בין!

אַיין אָדלער בּין איך,
בּרייטע, ווייסע, שטאַרקע פליגעל האָב איך ..
און דאָס אַרום זענען מיינע „יונגע".
און איך פיהר זיי אינם בּלאָהעם רהבות,
אַרויף, אַרויף, אַלץ העכער און העכער!
צושפּרייט די פליגעל איבער מיינע אָדלערליך!
און קוק מיך וואָס אַמאָל אום אויף זיי,
צו פאַלט נישט ווער? זוימט נישט ווער,
און שטאַרק די שוואַכסטע מיט'ן בּליק,
הויב די געפאַלענע מיט'ן רוף!
און מיר פליהען... ווייט ווייט און הויך,
איבער דער ערד, איבער דער וועלט,
און איך רוף, און מיין קול קלינגט איבער ימים!
איבער בּאַרג און טהאָל, פעלד און וואַלד,
דערפער און שטעט... קלינגט דאָס קול,
דאָס קול פון מנהיג הדור, פון אמת'ן גבּור....

(הייבט זיך).

און שטאַרק איז דאָס קול, — האָלקען פּלאַצען,
הימלען שפּאַלטען: זיך פאַר איהם...
ס'גן־עדן עפענט טהיר און טויער!

(פאַלט צוריק מיעד, הייבט זיך נאָך אַמאָל אויף).

און ס'קומען אונז אבות אַקעגען,
און צדיקים!
אָנגערוקט — דער טאַטע פנחס!
שמייכעלט דאָך אונטער בּרעמען און וואָנסען...
„נישט מיין שטה... נישט מיין דרך...
„נישט דאָ אַרוּם געדאַרפט צוקומען...
„און נישט אַזוי...
„אָבּער גוט...
„אַז — געקומען" —
דער זיידע שלמה קומט אַרוים!

(זעהר ווייך).

„דוקא אַזוֹי! — דוקא אַזוֹי!"...
אַלע, אַלע פליהען נאָך...
אַלץ העכער, העכער,
צו׳ם לבנת־הספיר — צו׳ם מערמיל־שטיין!

(מיט וועהטאָג).

יונתן, צו׳ם מערמיל־שטיין —

(פויזע).

און פלוצלינג — —
„שווינדלער" האָט עמיץ געררופען!

(פאַלט צוזאַמען).

ישראל.

אין בית־המדרש?

יונתן.

הער, טאַטע, הער?

משה.

איך חיים? אפשר לאה,
אפשר עפּים אין הארץ ביי מיר אַליין...

(דאָס געמורמעל אין בית־המדרש וואַקסט. משה ציטערט פאַר שרעק).

שמעון.

(פון בית־המדרש).

רבי, האָט רחמנות, רבי,
רבי! בעוויַזט זיך, רבי...

משה.

(שפּרינגט אויף).

לאָזט מיך צו עולם אַריין,
לאָזט מיך פאַר׳ן עולם כורעים פאַלען,

מודה זײַן, מתודה זײַן!
אַ יוד מוז דאָך ערלעך זײַן...

מרים.

(בעווייזט זיך אין דער ווערענדע טהיר, איינגעצוינגען, פערגלי-
ווערט, מיט אַ שטימע אָהן פאַרב).

לאה איז געקומען!

משה.

(פערציטערט).

שטראָפען!

לאה.

(אָבגעצעהרט, אַריינקומענדיג).

ניט שטראָפען טאַטע!

יונתן.

(שטרענג).

פון ואַנען קומסט'ו לאה?!

לאה.

פון דאָרט, פון חײַם...

ישראל.

נאָך וואָס קומסט'ו אַהער?

לאה.

נאָך הילף...

ישראל.

האָסט דאָך אויסגעשפּיהרט...

יונתן.

געזיעגט, געגאַנגען צום ליכט,

לאה.

ס'ליכט איז קאַלט...

(ציטערט).

אַזוי קאַלט...

משה.

וואָס פעהלט דיר, לאה?

לאה.

וואָס האָב איך, טאַטע?!

ישראל.

איין אָבצעהרונג...

לאה.

(בעשטעטיגט).

איין אָבצעהרונגג....

(פויזע).

און דאָרט,
דאָרט אין וויִעג געלאָזט אַ קינד...
דײַן אײנציגער שוועסטער'ס קינד, יונתן,
דײַן אײניקעל, טאַטע,
מאַמע, דײַן אײניקעל ליגט דאָרט בלינד...

אַלע.

(אויסער ישראל, ענטזעצט).

בלינד?

לאה.

אויגען האָט עס, גרויסע!
מײַנע, דער מאַמעס,

דעם עלטער ווייַרענים אויגען,
האסט אויך אמאל אזוינע אויגען,
יונתן —
און עס קוקט,
מיט די גרויסע, גרויסע אויגען,
אבער זעהען זעהט עס ניט....

משה.

(רערשראָקען).

פאר וואס?

לאה.

דאס, וואס קוקט ארויס פון אויג און זעהט,
ליעגט נאך איינגעדרימעלט, שלאפט....

(פערציטערט).

און וועקט זיך דאס נשמה'לע אויף — —
די מאמע וועט עס שוין ניט זעהען!

(סויזע. נעבעט).

העלפט מיר!

משה.

(ביטער).

מיר — דיר?

יונתן.

צו מענשען פון דער פינסטערניש
קומסט'ו,
מענש פון ליכט?

לאה.

(ביטער).

דער טויט —

האָט אויף מײַנע אַקסעל
זײַן האַנד געלעגט;
דריקט מיר אַראָב, אַראָב —
צו אײַערע פים —

(פאלט שיער).

יונתן.

האָסט קלאָר געוואָלט, ליכט בעגעהרט!

לאה.

שווײַג!
רחמנות האָב און שווײַג!
קלאָר איז שניי —
און שניי איז קאַלט, שניי איז טויט!
עס יאָגט דורך די בײנער אַ פראָסט!
קלאָר — איז טויט!
דער, אין תכריכים ווײַסע
אײַנגעהילטער סוד!
וואָס קלאָר איז קאַלט,
און ווי אײַזען האַרט,
ווי שטאָל...
אויב עס בליצט,
איז עס, יונתן, אַ מעסער,
וואָס קוילעט דײַנע טויבען!
אויב קלאָר,

(פערצווייפלונג).

אויב קלאָר, בין איך פערפאַלען!
דער לעצטער טראָפען בוימעל
ברענט זיך אוים — אין לאָמפּ!

משה.

„געזעץ" — האָט ער געזאָגט — „געזעץ!"

יוֹנתן.

נאַטור ...

לאה.

אָהן רחמנות פאַלש!
געזעץ איז אַ קיום!
נאַטור איז אַ שטריק אויפ'ן האַלז...
הערגט, שטיקט, לאָזט נישט עטעמען, דער שטריק!

(העסטיג).

עס קען נישט זיין קיין הפקר־וועלט —
איז דאָ אַ וועלט, מוז זיין ווער —
וואָס פיהרט די וועלט —
מוז זיין איין אויג, וואָס קוקט אויף איהר!
אין אונז, אין אונז שלאָגט אַ האַרץ,
די וועלט מוז האָבען אויך אַ האַרץ!
אַ באַרמהערציג האַרץ —

(נעבעט).

בעט פאַר מיר —
בעט פאַר מיר ביים האַרץ,
ביים באַרמהערציגען האַרץ —

משה — יוֹנתן.

מיר? — מיר?

לאה.

איהר!
איהר, די גרויסע, די הייליגע — איהר!

משה.

לאה, איך בין אַ וואורם!

לאה.

און דו, יונתן,
יונג בּיזט'ו און שטאַרק...

יונתן.

וואו זענען מײַנע טויבען, לאה?

לאה.

(טויבענאַרטיג).

גלויב... גלויב... גלויב!..

יונתן.

(האַרט).

ווי זענען טויט!

משה.

(פלוצלונג, אויפשטעהענדיג, צו ישראל'ן, רבּי'ש-שטאָלץ-געביטעריש).

עסען!

ישראל.

(דערשראָקען).

ד'עסען! ד'עסען!

משה.

לאָזט אַרײַן,
דעם עולם לאָזט אַרײַן —
דעם גאַנצען עולם! לאָזט אַרײַן!

ישראל.

(עפענט מיט פערציטערטע הענד. זעהר וועהמוטיג).

צוגאַנגען זיך...
אמנין קוים — —

משה.

רוף אַרײַן!

ישראל.

ד׳סאָלג, רבי, ד׳סאָלג!

(ווינקט אַריין דעם עולם).

די אויגען זײַנען! די אויגען!

(עס קומען אַריין אַ צעהנדליג איבערגעשראָקענע יודען; ס׳מעהרסט כּטלנים. צווישען זיי:)

ישיש 3.

(פון צוויי הסידים געפיהרט).

משה.

ליכט!

אָנגעצונדען זאָל װערען ליכט!

ישראל (און די יודען).

(טהוען עס).

משה.

מײַן טלית!

ישראל.

(לויפט נאָכ׳ן טלית צום ספרים שענקיל).

מרים.

װאָס װילסט׳ו, משה?

משה.

פריװען!

יונתן.

פריִוו, טאַטע, פריִוו...
זעה, ווי בלאַס זי איז...

משה.

פאַלען, —
ווי דתן ואבירם פאַלען,
ווי קורח —
ניִשט צערטרעטען חערען, חי אַוואורם!
(הילט זיך איבערהאַפּט איין אין דערלאַנגטען טלית).

ישראל.

(טרעט אָב, פאַר שרעק).

משה.

(נעהט צום אָרון).

לאה.

(רופט נאָך מיט שרעקינער חרטה).

טאַטע —

(אז ער הערט ניִשט).

מאַמע...
עס פאַלט אַ פּחד אָן אויף מיר —
יונתן...

(כאַפּט איהם אָן ביי דער האַנד).

יונתן.

(רייסט זיך אויס, קעהרט זיך אום).

משה.

(קושענדיג היציג דאָס פּרוכת, עפענט דאָס אָרון־קודש, שטעקט אריין דעם קאָפּ, זאָגט עפּעס, וויינענדיג שטיל).

לאה.

(צו יונתן).

זעה —
זעה, ווי זיינע אַקסלען צוקען —
חי עס ציטערן די הענד!

משה'ס קול.

....מתפלל...
מתפלל בין איך פאַר איהר —
פאַר מיין טאָכטער, פאַר מרים'ס טאָכטער, לאה!
און ווייל איך בין אַזוי שוואַך,
און ווייל איך בין אַזוי, אַזוי געפאַלען,
און ווייל איך בין די שוואַכסטע רינג
אין דער קייט, אין דער גאָלדענער קייט —
בעט איך פון אבות די הילף —
מיהט אייך!

(פויזע. טאָן־ענדערונג).

טאַטע!
איך, דיין שוואַכער זוהן, משה —
בעט ביי דיר, פאַר איהר,
פאַר דיין אייניקעל —
מקנא קנאת השם צבאות
ביסט'ו דאָ געווען!
האָז אַ שלעכטער וואורצעל — אויסגעריסען!
איין אומריין שפּעלע — פערטריבען —
ווי זילבער האָסט'ו געלייטערט אונז
מיט פייער —
דיין טאַטען, אַלע,
אַליץ אַרום אַוועקגעגעבען פאַר גאָט!
צונד!
צונד ביסט'ו געקומען אויף דיין לוין!
גרוים —

בײַם כּסא הַכּבוד
אין דער רעכטער האַנד
איז דײַן פּלאַץ!
העלף!
און טאָמיר בּיסט'ו בּייז אויף איהר —
ווידערשפּעניסטיג איז זי קעגען דיר געוועזען —
געדענק —
לא תקום שטעהט,
לא תטור שטעהט,
אויפ'ן עולם־האמת בּיסט'ו דאָך —

יונתן.

אַזוי, אַזוי טאַטע, אַזוי...

לאה.

(פערצוקט).

נישט אַזוי!
נישט אַזוי, טאַטע...
זאָג: הרטה האָט מײַן האַרץ!
זאָג, אַז איך גלויב אין איהם,
אַז איך ליג בײַ זײַנע פיס,
אַז איך וואַש מיט טרעהרען זיי —
אַז איך וואַרף מיך פאַר איהם, אין שטויב —

משה.

הערסט, טאַטע?
און דו, זיידע!
דו גרויסער יוד, שטאָלצער יוד — —
זײַ אויף מיר נישט בּייז,
וואָס איך קום אַזוי צו דיר,
וואָס איך שטעל צונד אויס די האַנד צו דיר!
און בעטעל דײַן גנאָד!
נישט שבת'דיג און נישט יום־טוב'דיג,

איז דײַן אײניקעל —
געפאַלענע
זענען, מיר;
אויף בעטעל־ברויט געקומען זענען מיר...

מרים.

נישט אַזוי, משה, נישט אַזוי...
דאָס וועט ער דיר נישט מוחל זײַן —

לאה.

נײַן, נישט אַזוי, טאַטע,
זאָג, איך האָב איהם ליעב געהאַט...
זאָג, אַז איך געדענק איהם נאָך —
אַז די שטראַהלען פון זײַנע אויגען
בליהען נאָך אין האַרץ בײַ מיר.
אַז אין מײַן נשמה ציטערט נאָך
זײַן ליעבער, ליעבער שמײכעל דאָרט! —

משה.

און דו —
דו עלטער־זיידע —

(שטיל־נעבעט).

און דו עלטער־עלטער־זיידע!
די קייט!
די גאַנצע גאָלדענע קייט —

(שטיל־נעבעט).

(פערצווייפעלט).

הי! שװײַגען!

לאה.

א װאָלקען געדים....
איבער מײַנע אויגען ציהט

אַ נעָפּיל זיך —
פינסטער הערט —
טאַטע!
איינמאָל וויל איך, זאָל מיין קינד מיך זעהען!
זאָל מיין אָבגלאַנץ בלייבען דאָרט אין אויג!
ג י ש ט מעהר! ג י ש ט מעהר!

אָרימעָרהָסיד.

(נעהמט דעם זאַק פון אונטער די באַנק אַפער).

משה.

און דו —
דו אַליין —
ווען איך רוף צו דיר —
גיעב אַ צייכען מיר!
אַז דו ביסט...
אַז עס איז פאַרהאַנען איין אויג —

אָרימעָרהָסיד.

שלעכט!

(האַפּט דעם זאַק אויף די אַקסעל, געהט צו דער טהיר).

יונתן.

(לויפט גלייכצייטיג צו, שטעלענדיג זיך צווישען פאַטער און אָרון-קודש).

מען טאָר נישט פריהען גאָט!

עולם.

(עטעמט אָב פון שרעק. אויגען בליצען אויף).

משה.

(זיך אומקעהרענדיג פערצווייפעלט).

לאה, ער לאָזט נישט!

לאה.

(צוואמענפאלענדיג פיזר שרעק).

דער ווילדע פנחס,
דער ווילדע פנחס...

שרעקליגע שטימען.

איבערגעריסען,
איבערגעריסען די קייט!

ישראל.

(פלוצלונג רויקאנטיש).

יונתן איז רבי!

(יונתן בלייבט שטעהן, וואקעלט זיך).

ישראל.

(צו יונתן).

דער עולם וויל, דער עולם הייסט!

שטימען.

מיר הייסען, מיר הילען!

עולם.

(ברילט).

ר'איז! ר'איז!

יונתן.

(לאזט דעמיטיג רעזיגנירט אראב דעם קאפ פאר'ן עולם).

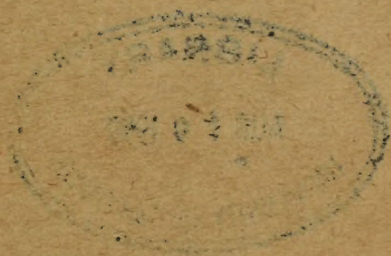
פארהאנג.

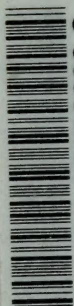
ענדע.

מאַשינען־זאַץ־דרוקעריי פון נאַטהאַן ראָזענפעלד, ווארשוי.

3 1761 05058628 8